

AZ ŐSMAGYAROK NYOMAI.

TÖRTÉNETÜNK NEHÁNY REJTÉLYÉNEK MAGYARÁZATA.

IRTA:

HALIS ISTVÁN.

NAGYKANIZSA,
FISCHEL FÜLÖP NYOMÁSA
1902.

PRIBÉRI ÉS VUCHINI

DR. JANKOVICH LÁSZLÓ GRÓFNAK

ZALA-VÁRMEGYE FŐISPÁNJÁNAK

MÉLY TISZTELETTEL

A SZERZŐ.

A magyar történet rejtélyei.

Az egész világ gyüjti az emberiség történetére vonatkozó adatokat.

Eredmény gyanánt manapság töménytelen sokaságu okirat és számos emlék áll a történetiró rendelkezésére.

Ezek között a köztudomásra hozott dolgok között sok olyan akad, melynek elfogadható helyes magyarázatát adni nem tudjuk s előttünk *rejtélynek* marad.

A magyar történetben ilyen például: kik voltak az ős-magyarok *főméltóságai,* nevezetesen azok, kiket Konstantin császár *Gilas* és *Karchas* névvel jelölt?

Ilyen az, hogy az *Atilla kincse* név alatt ismert arany-edények kié lehettek?

Ilyen a Napimádó ősök *vallási szertartása.*

Talán egyetlen magyar ember sincsen, akit sohase bántott az a kérdés: *honnan jöttek őseink?*

S kit ne ejtett volna gondolkozóba a magyar nemzet *származásának* rejtélye?

Ezekre a kérdésekre akarjuk ráirányitani a magyar nemzet figyelmét.

A szavak irása.

Előzőleg azomban jónak látom a szavak irására nézve megjegyezni a következőket:

1. *Ősmagyarok* neve alatt azokat az elődeinket értem, kik a keresztény vallás fölvevése előtt éltek.

2. *Atilla* nevét azért irom egy *t* és két *l* betüvel, s nem ugy, ahogyan most irják: *Attilá*nak, mert a legrégibb följegyzésekben *Atil* szó fordul elő, s mert a történetirók nagyrésze szintén egy *t* betüvel irta.

Különösen pedig azért tartom helyesnek az Atilla kiirást, mert a tősgyökeres magyar ember maig is Atillának hivja a hires hunkirályt.

Konstantin császár valószinüség szerint azért irta Attélának, mert csakis igy volt képes *megközelitőleg helyesen* kiirni e szavat, melyben a *hangsuly* az első szótagon fekszik.

3. *Gïlas* és *Karchas* szavakat kényszerüség folytán latin betükkel jegyzem, mert a könyvnyomtatónak görög betüi nincsenek.

4. Egyik másik szavat (mostani helyesirásunk ellenére) jónak láttam *nagy betüvel irni* azért, hogy e szavaknak fontosságát jobban kiemelni tudjam.

Ezek után térjünk át az ős-magyarok főméltóságaira.

Gïlas és Karchas

Biborban született Konstantin följegyzése szerint a magyarok első méltósága a *Nagy-fejedelem.* (Ur, Nagy-ur.)

A Nagy-fejedelem csupán uralkodik, *országol.* Az itélkező hatalmat másik két méltóság gyakorolja.

Ezek rangban közvetlenül a Nagy-fejedelem után következnek. *Magyarul* az egyiket *Gïlas,* a másikat *Karchas* néven hivják.

Gïlas a magyarok első birói méltósága; Karchas a második.

Mind a Gïlas mind a Karchas hatásköre kiterjed az egész nemzetre. Méltóságuk oly magas, hogy a külföldi krónikások néhánya *királynak* cimezi őket.

Vagyis az ős-magyarok a hatalmat megosztották három személy (Nagy-ur, Gïlas és Karchas) között, és oly fejlett jogviszonyok között éltek, (mint *Magister Kézai* mondja: »maguk közösen kormányozták magukat,«) minőnek párját hiába keresnénk abban az időben.

Archon és Ispán

E helyütt még megemlitjük, az ős-magyarok egyéb méltóságait is.

Konstantin megirta, hogy vannak még a magyaroknál *Archon* tisztségek is. Ezeket Etelközben *Vajdának* hivták.

E följegyzés kétségtelenné teszi, hogy a *görögül* archonoknak nevezett méltóságok nem voltak mások, mint a Törzsfők, (Hetu moger = hét magyar, hét-fejedelem,) kiket a későbbi magyar krónikások *kapitányoknak* is neveztek.

De a biboros Konstantin szerint az előbb fölsorolt méltóságokon kivül voltak még őseinknél más fő-tisztségek is.

Ezek voltak az *ispánok*. (Zsupán, hispán, később feő-hispán.)

Az Ispán a *meghódolt népségnek birája és főnöke*.

Az ispáni tisztség szintén magas dignitas. Hatalma életre-halálra szólt. A Gïlasnál és Karchasnál azomban kisebb méltóság; mert ispánok *többen voltak*, s hatalmuk *nem terjedt ki az egész országra* hanem csupán bizonyos határokra.

A Gïlas név különféle magyarázata

Konstantin különösen fölhivja figyelmünket arra a körülményre, hogy a Gïlas és Karchas *nem családnevek,* hanem méltóságot jelentő nevek.

Már sok tudós igyekezett megmagyarázni a Gïlas és Karchas szavak mikénti kiejtését.

Keresték azt a magyar kifejezést, mely egyuttal ezeknek a birói méltóságoknak *teendőit* is megmagyarázná.

Még pedig nemcsak a magyar nyelvből, hanem a különféle *turáni* nyelvek összehasonlitásából vett következtetések utján is, akarták megmagyarázni a két szó jelentését.

E kérdéssel foglalkozó iróink közül a nevezetesebbek: *Bizoni* Károly, *Ipolyi* Arnold, *Marczali* Henrik, *Vámbéri* Armin és *Bálint* Gábor.

A kutatók által elért eredmények röviden összefoglalva következők:

A Gïlas szónak nagyon sokféle módon igyekeztek magyarázatát adni.

Egyik tudós a Gïlast *gulyás*-nak olvasta s ugy okoskodott, hogy amint a gulyás (=őr) csoportba hajtja nyáját és felügyel rá, éppugy összegyüjti az embercsoportot a tüz tiszteletnél az az egyén, ki *Gulyás*-nak nevezett birói méltóságot visel.

Tehát a *Gulyás* név sajátképpen *tüz-őrt* jelentene, vagyis olyan felügyelőt, ki a tüzimádó ős-magyaroknál a tüz tisztaságára vigyázott.

Másik *Gyülés* szónak olvasta a Gïlas nevet. Megokolta azzal, hogy az ilyen birói tisztségnek gyakorlása gyülekezéssel, a nép egybegyüjtésével lehetett egybekötve.

A történetirók nagyobb része azomban azt a magyarázatot fogadta el, mely a Gïlas szavat *Gyula* névvel vette ugyanazonosnak.

Egybehasonlitották ugyanis a Gïlas méltóságot a *székely krónikában* feljegyzett hasonló tisztséggel. Ugy találták, hogy a Gïlas tisztség legjobban hasonlit a székely *Rabonbán* hivatalhoz.

Mivel pedig *Gyula vezér (Tuhutum törzséből,)* Rabonbán tisztséget viselt, s mert a régi hagyományokat feljegyző *székely krónika* összezavart adatai szerint az ilyenféle tisztség neve nemcsak Rabonbán, hanem *Gyula* vagy *Horkáz* is, s végül azon okból, mert a Gyula név némileg hasonlit a biboros Konstantin által Gïlasnak irt szóhoz: megtették a Gïlast Gyulának, s igy lőn e méltóság neve *Gyula*.

A Karchas-szó magyarázatai.

Szakasztott igy vagyunk a másik szóval is: a Karchas-szal.

Egyik tudós a Karchast *Kár-ház*-nak nevezte, melylyel egybefüggésben volnának a maig is meglevő *kárhoztató* és *kárhozó* kifejezések.

Akadott, aki *Kár-kán* nevet adott e méltóságnak. Abból indult ki, hogy ez a biró magasabb rangu egyén volt, (főnök = *Kán*), ki kár megtéritése ügyében itélkezett s ezért *Kár-kán* nevet viselt.

Másik tudósunk *Kkar-kha* szóval azonositja a Karchast, mely *kabard* nyelven azt jelenti: *szolgabiró.*

Harmadik tudósunk szerint az ősrégi *Szumir* nép egyik istenének *Ur-ghán*-nak (Hal-Isten) neve viszhangzik a Karchas szóban.

Magyarázták még a Karchast *Tárkány*-ra, melyből származnék a *tárnok.*

Ezenkivül a Karchast olvasták *Kádár*-nak is, mely név szintén összehasonlitás folytán keletkezett.

Ugyanis a hunnoknak volt egy választott birája. Krónikáink szerint e méltóságra a hunnok *Kádárt* emelték a *Turda* vagy *Torda* nemzetségből.

(Önkénytelenül fölmerül az a kérdés, hogy nem a méltóság nevét jelenti-e itt is a *Torda* szó? Ez esetben a tisztséget viselő egyén *hivatala* volna *Torda* = torló, *megtorló-biró* értelemben.)

Minthogy pedig Kádárnak állása nagyjában egyezett az ősmagyarok Karchas tisztségével, s minthogy a Karchas-szó különben is hasonlit a Kádár névhez: tehát némelyek — megtették a Karchast *Kádárnak.*

(Mint látjuk a Karchas-nál már nem jutottak olyan egyöntetü megállapodásra, mint a *Gyula* névnél vagy jobban mondva a Gïlas szó magyarázatánál.)

Mégis legtöbben a *Horkáz* nevet fogadták el a Karchas jelentéseül.

A Horkáz elnevezés pedig szakasztott ugy keletkezett, mint a Gyula név, vagy a Kádár.

T. i. *Horka* (Tuhutum fia) olyan méltóságot viselt, mely hasonló volt a Karchas tisztséghez, s minthogy e név a Karchas szóhoz külömben is hasonló hangzással bir, s minthogy az előbb is emlitett, (de hitelességétől nagyrészt megfosztott) *székely krónikában* az ilyenfajta hivatal neve gyanánt *Horkáz* fordul elő, tehát e méltóság neve lőn: *Horkáz.*

Vagyis családnévnek magyarázták mind a Gïlas, mind a Karchas szavakat.

(Krónikásaink szerint a magyar vezérek közül Karchas méltóságot viseltek *Kale* és fia *Bulcsu.*)

Hol keressük az ősi méltóságok nyomait?

E sokféle magyarázat nagyrészben annyira erőltetett, hogy magukat a magyarázó tudósokat sem elégiti ki, mert még napjainkban is ujabb magyarázatait igyekeznek adni a Gïlas és Karchas szavaknak.

E méltóság-nevek magyarázatánál szükséges figyelembe vennünk azt a körülményt, hogy *ős-biráink* nyoma nem enyészhetett el teljesen.

Mert dacára *Béla* szigoru parancsának, mely a pogány szokások gyökeres kiirtása céljából *megtiltotta az ősi méltóságoknak még a nevén való emlegetését is,* dacára, hogy elrendelte a tisztségeknek *más* (uj) *névvel* leendő elcserélését, s dacára, hogy a keresztény hit első bajnokai vak buzgalmukban nálunk *mindent kiirtottak, ami bármi csekély részben emlékeztetett a magyarok ősi szertartásaira,* kik *összetörték* az áldozásnál és áldomásnál használt *edényeket,* kik megtiltották a *Regős éneklését,* kiirtották *az ősi irást,* uj betük használására kényszeritették a nemzetet, és *megölték* a régi valláshoz ragaszkodókat: mégis *fennmaradni kellett az ősi tisztségek neveinek,* ha másutt nem, legalább a — nép között.

A nép *nyelvének* azokat a fogalmakat meg kellett őriznie!

Népünk emlékezetében megmaradtak az ős idők sárkányai, griff-madarai és egyéb csodálatos mese-alakok, hogyan felejtette volna végképpen el a főméltóságokat és a nemzeti biráskodást?

Hisz a birói méltóságok szerves egybefüggésben állottak az egész nemzet-testtel! Hisz a Gïlas és Karchas nemcsak biráskodott, hanem a fényüzést kedvelő magyar nép nemzeti *ünnepeni,* valamint *vallásos áldozatainál* kétségtelenül szerepelt egyébként is!

Kiirtották az ősi vallást, de a nép nyelve, szokása és hagyománya régi maradott!

A nép nyelvén kivül még *az ős magyarok vallásában kell keresnünk utbaigazitást;* mert a régi népeknél minden tisztség gyakorlása istentisztelettel, vallási szertartással volt egybekötve, szóval szoros egybefüggésben állott a vallással.

Figyelmünknek tehát a nép-nyelvére és az ősi vallásra kell irányulni. Ezek segitségével kisértsük meg, nem tudjuk-e megállapitani a Gïlas és Karchas szavak jelentését.

A Nyilas és jelvénye.

A biboros történetiró által feljegyzett ős-magyar méltóság-nevek figyelmes szemlélésénél azonnal szembetünik az, hogy a Gïlas név *első magánhangzója magas (vékony) hangu.* Tehát semmiképpen sem olvashatjuk *u*-nak (s igy a szó nem lehet *Gyula,*) már csak azért sem, mert a mély hangzásu *u* betüt a görög-iró szabályosan kiirni tudta volna.

Vagyis ez a magánhangzó nem lehet más mint *i* vagy *ü*, ahogyan Konstantin irta.

Ezt megerősiti *Ibn Roszte* arab irónak az a feljegyzése, hogy a Moger (magyar) fejedelmet *Dsilá*-nak hivják.

Kiséreljük meg a Gïlas méltóságot a vallásban keresni.

Tudjuk, hogy a szittya nép *Napimádó* volt.

Hitök szerint: a Nap-isten a föld fölött jár, ott lakik az *ég*-ben, vagy *égő*-ben.

Tehát az *Ég* (az Ur-isten lakóhelye) neve pogánykorból maradt fen.

Sőt a *Meny*, Meny-ország (= a napimádók szerint az az ország, hova *mindenki elmegy* a halál után) neve szintén az ős-magyarok idejéből való. Mert a Napimádó szittyák hite szerint a meghalt vitéz *megy* (= utazik) a Naporszägba. S a halott vitézzel ezért eltemették paripáját, kopóját, sőt néha feleségét is, hogy (a megölt ellenséges harcosokkal együtt,) szolgálatára legyenek a Nap-mezején. Ezért mondatják *Lehel* vezérrel a krónikások, (mikor a monda szerint *Konrádot* agyoncsapta kürtjével:) »Előttem *menj*, és légy *szolgám!*«

Külömben mind az Ég, mind a Meny szónak napjainkig is megvan a *régi kettős értelme*. Az *Ég* azt is jelenti, hogy (a tüz) ég = lobog; a *Meny* maig is megtalálható a *men*-ni szónak gyökerében, mert a tő: men = *meny*, ahogyan sok helyütt népünk maig is használja. A hogyan használja *tenni* helyett: tenynyi, éppugy mondja *menni* helyett: menynyi, *lenni* helyett: lenynyi.

A nap-imádók hite szerint a Nap-isten a a magasból (égből) osztja az életadó melegséget, de egyuttal bünteti a gonoszakat és lázadókat.

Az Isten büntető hatalmát képviselik, jobban mondva gyakorolják a földön az erre hivatott hatalmas tisztviselők. Ilyenek az ős-magyaroknál: a Gïlas és Karchas.

De az *Isten maga is büntet;* néha saját kezeivel sujt le — villámmal.

Az ős-magyarok az Isten sujtó (büntető) villámát *Isten nyilának* nevezték.

E kifejezés maig magmaradott népünknél: *„Az Isten nyila büntessen meg!“*

A vallásban találjuk tehát a büntető méltóságoknak eredetét; a Gïlas szónak mikénti *kiejtésére* nézve pedig népünk nyelve adja meg a választ.

A magyar nép ezer esztendő óta megtartott egy kifejezést, melyet eddig nem méltattunk különös figyelemre.

Ugyanis a magyar paraszt, (kiváltképpen *az ékes beszédü pásztor-ember*,) ha azt akarja kifejezni, hogy »ehhez semmi kétség sem férhet,« vagy »ezt nem lehet megváltoztatni,« — igyen mondja: *„Ez kinyilatkoztatás!“*

E kifejezésben maradott fönn a Gïlas neve = a *Nyilas*. Göcseji kiejtéssel *Nyiélas*. (Lehet külömben, hogy az ős-magyarok *Gyilas*-nak mondták e szavat.)

A *Nyilas-biró* nyilatkozott, (= itélkezett,) s az ő itélete a *kinyilatkoztatás*.

A Nyilas szavat aztán az idegen (görög) iró teljesen jól vélte visszaadni a Gïlas kiirással.

— Bizonyos, hogy a Nyilasnak volt valamiféle *külső jelvénye*, melyet az ő büntető és itélkező hatalmának mindenki által látható jele gyanánt viselt.

Ez a jelvény pedig az előbbiek szerint nem lehetett más, mint az Isten büntető hatalmának eszköze: *a nyil*.

Még pedig a méltóság fényének emelése végett, (részint a nyil-szerszámot viselő többi férfiaktól való megkülömböztetés céljából) ez

a jelvény valószinüleg *aranyból vert nyil* lehetett.

A Nyilas ünnepi teendői.

Bizonyos továbbá, hogy az ősmagyaroknál ennek *a birónak nyilatkozása* (a többi keleti népek módjára) mindig *ünnepélyesen történt.*

A Nyilas itélkezésének napja előre megállapitva volt, mikor aztán mind a népség, mind pedig a nemzet kiváló egyénei (Törzsfők, esetleg a Nagyfejedelem) ott megjelentek.

Talán az egyik ilyen *nyilatkozási* (törvénykezési) idő volt az ősmagyaroknál a *nyári tüzünnep napja.* (Szent-Iván-éji tüz).

Az ünnepet áldomás követte.

Általában az ős-magyaroknál mindenféle munka után *áldomást* tartottak.

Áldomásoztak ugy a győzelmes ütközet után, mint az Isten tisztelet és a törvénykezés után.

Sőt az áldomás nem maradott el a *vásár* után sem, valamint a nevezetesebb *családi ünnepeknél* sem.

Házasodáskor *lakodalmat* csaptak, halálozáskor *tort* ültek.

Az ilyen ünnepélyeken a kiváló emberek-nek *tisztéhez tartozott* bizonyos szertartásos teendőket végezni. Ahogy a régi *násznagyi-köszöntő* fentartotta:

„Szittya ősapáink hogy ha lakozának,
Poharat emelve áldomást mondának.“

Egész bizonyosra vehetjük, hogy a legfő birónak, a *Nyilasnak,* a biráskodáson kivül is

voltak szertartásos teendői a nemzeti ünnepek alkalmával.

Egyébiránt van erre irásbeli bizonyitékunk is a régi krónikák eme feljegyzésében: *nillal kele, hogy geriedetet parancsola.*

E kifejezés a Nyilas méltóság *egyik szertartásos teendőjét foglalja magában.*

T. i.: a tüz-áldozati ünnep kezdetén székéről fölkel a Nyilas és megparancsolja, hogy *tüzet gerjeszszenek.*

A Karikás és jelvénye.

A biboros Konstantin által följegyzett második birói hivatalnak neve *Karchas.*

E szónak magyarázatát szintén az ősmagyarok *Napimádó vallásában kell keresnünk.* Kiejtését pedig népünk nyelvében találhatjuk meg.

Mily módon tisztelték őseink a Napot?

A nap-áldozati szertartás részletes lefolyására nézve nagyon kevés adat maradott reánk, de azért kiséreljük megtalálni a feleletet ebből a kevésből.

A *Nap-áldozáshoz* mindenek előtt *máglyát* raktak fából és rőzséből, s a máglyát behintették szárított illatos fűvel.

A nap-imádás (tüz-telés, tisztelet, Isten-tisztelés,) az ős-magyaroknál a *tiszta-tüz gerjesztésével kezdődött.*

Tüz gerjesztésre szolgált egy *karika* (kis kerék,) melynek küllői kiterjedtek a külső körön tul is, azért, hogy ezeket a meghoszszabbitott küllőket *fogantyunak* használhassák a karika *forgatásánál.*

A karika agyán (a középponton) száraz rudat dugtak keresztül, s mikor a Nyilas megadta a jelt a Napáldozás megkezdésére, akkor a másik méltóság (vagy talán annak intésére valamely fiatalabb legény,) oly *gyorsan csapta* (forgatta) a karika külső küllőit, hogy a száraz rud meggyulladott az erős dörzsölés következtében.

Igy állitották elő a mocsoknélkül való égi tüzet, melylyel a máglyát meggyujtották.

A tüz-karika.

Régi szittya pénzről.

A *tüz-gerjesztő karikát* bemutatjuk egy (Krisztus előtti korból való) szittya pénzről. Az emberi alak (király) feje fölött áll a fogantyukkal ellátott tüz-karika.

És ez a *tüz-karika* adja kezünkbe az ősmagyarok második főtisztségének nevét: a *Karikásét.*

Mert a Karchas szó *a Karikás nevet rejti magában.*

A Karikás szavat a görög történetiró teljesen megfelelő hangzással vélte Karchasnak irni, annál is inkább mert a görög *chi* betüben a Karchas szóból kihagyott *i* szintén megcsendül. Vagyis idegen létére Konstantin azzal a leirással tökéletesen visszaadni gondolta a magyar karikás nevet.

A Karikásra nézve is föntmaradott népünknél egy régi közmondás: *„Gyors mint a karika csapás!“*

E mondásban a *karika* szó nem vonatkozhatik másra mint a napáldozati ünnepséghez szükséges kerékre, s a *csapás* kifejezés sem jelent szerencsétlenséget, sem pedig nem jelentheti a karika (kis kerék) nyomát. (Amint hogy nincsen is csapása, — vagy helyesen mondva *csapája* — a karikának, csupán a keréknek). Hanem jelenti a *tüz-gerjesztési müveletet* melyet *gyorsan* kellett eszközölni, mert máskép a fa nem gyuladott meg.

Tehát a napjainkig fönmaradt e közmondás: »gyors mint a karika csapás,« minden kétséget kizárólag a pogánykor istentiszteletével áll vonatkozásban.

Valószinü azomban, hogy a *karika-csapás* kifejezés a Karikás-birónak nemcsak az áldozati ünnepnéli teendőjét fejezi ki, hanem egyuttal jelenti annak *birói tevékenységét is.*

Természetesen a Karikás méltóságnak is kellett lenni *külső jelvényének.*

Miből állott e jelvény, arra nézve manapság még nincsenek határozott adataink; de követ-

keztetés utján igyekszünk megtalálni rá a feleletet ugyancsak az ősi vallásban.

Mert valamint a büntető *Istennyilának* egyik része, a *nyilvessző* volt jelvénye az *első méltóságnak,* éppen ugy a *második méltóságnak,* a Karikásnak, birói hatalma jele gyanánt legnagyobb valószinüség szerint a *nyil szerszám másik része* szolgált.

A nyil-fegyvernek ez a másik része az *ijj.*

A méltóság-jelvények nyomai a magyar krónikában.

A fő méltóságok jelvényeire nézve mintha a *bécsi képes krónika* is adna némi utbaigazitást. Nem a szövegben, hanem a képeiben.

Az ősmagyar fő méltóságok

A bécsi képes krónikából.

Ugyanis a krónika első képén, a magyar Nagyfejedelem (király) baloldalára három alak

van föstve, s mindaháromnak *jelvény van kezében.*

E három alakban nem fösthetett mást a krónika-másoló mint az ős-magyarok főméltóságait.

A középső alak, ki (*csid* nélküli) *arany nyilvesszőt* tart a kezében, kétségtelenül a *Nyilas.*

A másik, kinek *ijj* van a kezében: a *Karikás.*

Szent-István győzelme Kean fölött.

A képes krónikából.

Hogy az ijj-jelvényt viselő alakban csakugyan a *pogány vallás tisztviselőjét* föstötte a krónika-másoló, érdekesen bizonyitja az a körülmény, hogy néhány levéllel tovább ugy

fösti *szent Istvánnak* a pogány *Kean* (= Kán?) vezér fölötti (vagy helyesebben: a *keresztény* hitnek a *pogány*vallás fölötti) diadalát, mikép a szent király rátapos Keán holttestére, mely holttetemre *jelvény gyanánt ijj van ráhelyezve.*

A krónika-másoló e jelvényekről semmiféle magyarázatot sem ád a szövegben, talán csupa hitbuzgalomból hagyta ki a pogány tisztségekre vonatkozó részleteket.

E jelvényekre azomban később rámutatunk nehány ősrégi dombormüvön.

Ehelyütt egyuttal megjegyezzük, hogy valószinüség szerint a harmadik alak, ki jelvény gyanánt *kardot* tart kezében, tehát szintén tisztséget visel: az *Ispán.*

Áldomás edények.

Bár csekély adat maradt erre nézve, mégis bizonyos, hogy az ősi magyar méltóságok viselőinek, sőt magának a nagyfejedelemnek is, okvetlenül szerep jutott nemcsak a nemzeti gyüléseken és nemzeti ünnepélyeken, hanem a *nász és tor alkalmával is, valamint a győzclem után tartott áldomáson is.* Szóval amikor *„more paganismo fecerunt áldumás.“*

Például a nagyfejedelemnek ilyen szertartásos működését őrzik a krónika eme szavai: »Árpád egy aranias kürtöt megtölte a Duna vizével *és ég felé hinté.*«

Az ünnepélyek és lakomák alatt mindig megtartottak bizonyos szertartásos módot.

A krónikai feljegyzés szerint: *sorjában ülve*

vendégeskednek a magyarok, s a vezéreknek *arany edényekben* hordják az ételt, italt.

Az ilyen ünnepek alkalmával használt arany-edényeket hivták *áldomás edényeknek.* Ezekkel emelték az ünnep fényét.

(Valószinü azomban, hogy az *isten tiszteteletnél is* használtak edényeket, s ezeket szintén áldomás vagy áldozat-edényeknek nevezték.)

Ily arany edények állottak készen a nemzeti áldomás tartásakor minden főméltóság (Nagyur, Nyilas, Karikás, Hét-magyar stb.) részére, — sőt valószinüség szerint a méltóságot viselő egyén családjának férfi tagjai (öcscse, fia, sógora) számára is. S minthogy később a már *keresztény ispánok is résztvettek a pogány áldomások tartásában,* tehát valószinüleg ezek használatára szintén arany edényeket adtak.

Az áldomás-kincsnek tehát nagyszámu edényből kellett állnia.

Az áldomás edények drága anyagból, kiváló művészettel készültek s a főbb méltóságok által használt edények valószinüség szerint a *nemzet közös tulajdonai voltak.*

Ilyen edények amiként eddig tudjuk, reánk nem maradtak.

Egynek *leirását* adja ugyan *Sombory,* s erről az ugynevezett *székely áldomás kehelyről* ismertető cikkeket irtak *Jerney, Orbán* és *Romer,* — azomban e pohár (még pedig ugy a kókuszdiós része mint az ezüst foglalata) a szakértő tudósok szerint sokkal későbbi korból

(a XVI–XVII. századból) való, mintsem használhatták volna pogány istentiszteletnél.

Külömben a székely *áldomás vagy áldozás pohár* leirása a következő: »alakja kehely, öble kókuszdió-héj, szára és talpa megaranyozott ezüst, csipkés czifrázatu, s három hölgy-alakot képező lemezzel van diszitve.«

A nagy-szent-miklósi kincs megtalálása.

A régi időkből való ilyfajtáju edények azomban egyszercsak nagy számban kerültek elő.

Torontál vármegyében levő *Nagy-Szent-Miklóson, Vuin Néca* nevü paraszt férfiu az 1799. évben *vert fallal* akarta bekeriteni házát.

(Ezt a házat mely a *Sziget* városrészben 1456 ház-szám alatt fekszik, most emléktábla jelöli.)

Mikor Vuin az alapot ásta, egyszerre nagyszámu különféle formáju edényre bukkant. A hagyomány szerint az edények valami láda, vagy szekrény-féle tartóban voltak elhelyezve.

Vuin Nécának a találmány értékéről fogalma sem volt, s az edényeket szépen megtisztitva felaggatta diszités gyanánt a paraszt házakban most is szokásos *tányér-falra*.

Persze a több százados földbenlétel folytán az edényekre tapadt réteget nem lehetett olyan hamar eltüntetni, s az edények akkor nem ragyogtak ugy mint most, mikor tulságos lelkiismeretesen megtisztitották.

Nagy-Szent Miklós lakósságának nagy része abban az időben juhtenyésztéssel foglalkozott, s a gyapjuvásárlás végett csakugy özönlöttek

oda birka-nyirás idejekor a *görög kereskedők*, kik abban az időben Magyarország egész kereskedelmét kezükben tartották.

Vuin szintén juhtenyésztő volt, s a gyapju vásárlás alkalmával az ő házába is betért két görög.

A kereskedők *vizsgálgatni kezdték a tányérfalon a szokatlan formáju edényeket*, s hamarjában fölismervén, hogy azok szín-aranyból valók, minden darabot megvásároltak, amit Vuinnál találtak.

Szent-Miklóson még életben levő öreg emberek mondása szerint a vételár nagy volt, mert a boldog Vuin 2 urbéri telket vehetett az edények árán.

Ennek az állitólagos nagy vételárnak azomban ellene mond a görög-kereskedőknek a közmondásban maig is föntartott ismeretes ravaszsága (»egy görög kilenc zsidó«), s bizonyosra vehetjük, hogy Vuin az edények arany értékének huszadrészét sem kapta meg. S hogy tuloz a hagyomány a vételár nagyságára nézve, igazolja a nagy-szent-miklósi jegyző szives értesitése, mely szerint *Vuin Néca teljesen elszegényedve halt meg* a mult század ötvenes éveiben.

A teljes szegénynyé levés nem következik be, ha urbéri telkei lettek volna.

A kincsnek a császári muzeumba jutása.

A görög kereskedők a *pesti* vásárra hozták az arany edényeket, s eladási szándékukat a *vásári ártikulusok* értelmében a városbirónál bejelentették.

A városbiró révén aztán az esemény hire eljutott *Ferencz* császár fülébe, ki az edényeket (számszerint 23 darabot) elvitette Pestről és a bécsi *Hof-Schatz-Kammer*-be helyezte el.

Bizonyos azomban, hogy nem került a Vuin által fölásott összes edény az udvari kincstárba, mert az arany edények néhány darabja előbb elkallódott, részben a szerencsés találó, részben ismerősei kezein.

Tanuvallomás bizonyitja, hogy Vuin Néca az elszállitottnál több edényt talált.

Megerősiti ezt az a körülmény, hogy az udvari kincstár ís elutasitott »egy találót« lelődijért való kérelmével, mert rábizonyodott, mikép ki nem puhatolt egyéneknek több darab edényt eladott.

Most már (a találási idő után több mint száz esztendő mulva) semmi reménység sincs ahhoz, hogy e kincsnek hiányzó darabjait összegyüjteni lehessen.

Külömben is bizonyos, hogy az eldugott edényeket rögtön összeolvasztották, mihelyt arany mivoltát megtudták.

E kincset a régészek kezdettől fogva nagy fontossággal birónak találták, s többféle körülmény egybevetése után *„Atilla kincse“* névvel ruházták föl.

Később a kincset átszállitották a *Belvederből* az *Udvari muzeumba* (Kunsthistorisches Hofmuseum), hol jeleuleg is őrzik.

Jó helye van ott e kincsnek a *szilágy-somlói* lelet, — az *arany csákány*, és a föl nem számlálható többi magyar kincs szomszédságában!

A katalogusban *„nagy-szent-miklósi arany kincs“* czim alatt ezzel a megjegyzéssel fordul elő:

»E kincs a régészeti kutatás elé nagy problemát állit, melyet annál nehezebb megfejteni, mert *az edények stilusa egyetlen* az eddig ismeretes emlékek között.«

»S ezért a tudósok nem voltak képesek megállapítani *sem a meglevő más emlékek stilusához bár távolról való hasonlatosságát, sem pedig a föliratok kielégitő magyarázatát.*«

Az arany edények sok darabjára *Runa* jegyek (ős-régi irásjegyek,) vannak bevésve, s a nagy horderővel biró runák pontos megvizsgálása, ugy a roppant értékü kincs részletes megtekintése végett szükségesnek láttam Bécsbe utazni. Majdnem hihetetlen, hogy e haszon nélkül való utazáshoz társam is akadott *Róth Miksa* pécsi lakós személyében, ki szives volt kizárólag az ügy iránti szeretetből velem jönni, s ott az arany edények rajzát és runáit elkésziteni.

A diszitő-stil.

Az arany kincs megtekintésénél azonnal leköti figyelmünket két nagy edény. (Ezek egyike lapos oldalu, és erre az edényre társam azt jegyezte meg: »Tökéletes *arany csutora!*«)

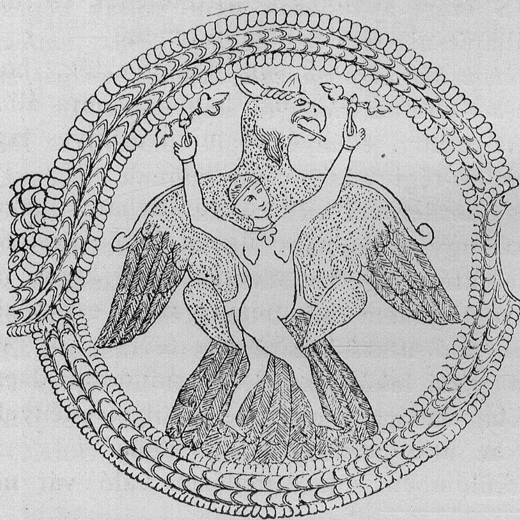
E két edény oldalaira képeket vert a művész, s a képek közül *három ugyanazonos* tárgyu, vagyis az egyik (a lapos oldalu) edényen

két egyforma kép van, mely a másik edényen is egyszer előfordul.

E képet bemutatjuk hasonmásban.

Ezek az ismétlődő képek fontossággal birnak, mert valószinüség szerint vagy cimert vagy valamelyik elődnek kiváló cselekedetét ábrázolják.

Vizsgálódás közben egy ősrégi hagyomány jut eszünkbe: *„Emese álma!"*

Emese álma.
A szent-miklósi kincs egyik edényén.

Ugyanis Emesének (Árpád nagyanyjának) a Turul madárról álmodott csodálatos *álomlátását* látjuk az edénykészitő művész által megörökitve, ugy *ahogyan a magyar hagyomány fentartotta,* és ahogyan *„a saskeselyü teherbe*

ejtvén Emesőt" származott *Álmos, „ex genere Turul."*

Ez a történet nincs meg semmiféle más nemzet hagyományában, tehát már ez a körülmény is utbaigazit e kincs magyar mivoltára nézve.

De azért a tudósok mégis mindenféle jelleget láttak a kincsen, s mindenféle nemzetet gondoltak az edények készittetőjének és tulajdonosának, csupán a magyart nem.

Pedig a krónikások följegyezték, hogy Árpádnál az arany-ezüst halom számra állott, s hogy a magyar nemzet minden egyes tagja gazdag volt aranyban-ezüstben.

Föltehető-e, hogy az aranyban duskáló népnek ne lettek volna ügyes ötvös-mesterei?

Maga az *ötvös* elnevezés tősgyökeres magyarsága és régisége nem igazolja-e ötvösöknek az ősmagyarok közt létezését?

Igazán csodálatos, hogy mindezek dacára még föltenni sem merjük, hogy ilyen edényeket magyar ötvösök csinálhattak volna?

Külömben sok felfödözni való vár még reánk.

Lehet, hogy ha szakértő művész figyelmesen megvizsgálja az arany edényeket: megtalálhatja azokon a *magyar diszitő stilust,* melynek egybeállitásán *Huszka József* régóta fáradozik, s melynek megalkotása képezi néhány lánglelkü magyar művész fáradhatlan törekvését.

Igaz, hogy eddig kevés tárgy volt melyet föllhasználhattak, meglehet azomban, hogy

ezeken az edényeken levő motivumok várják a hivatott szakértőt, ki azoknak szittya jellegét fölismerje, s magyar *szür* cifrázatában, valamint a gombkötők által használt sokféle *sujtás*-ban föntartott ősi motivumok hozzáadása mellett fölhasználja, a mostani kor művészeti polcára fölemelje, — és ilymódon megalkossa a *nemzeti stilust!*

A runa-jegyek.

Az arany edényeknek felénél több darabjára runa-jegyek vannak róva, melyeknek olvasását sok tudós megkisérelte ugyan, (legutóbb Bécsben létünk előtti napokban az *upsalai* egyetem egyik tanára próbálkozott vele,) de sikertelenül.

A magyar szakemberek akkor kezdtek vele tüzetesebben foglalkozni, mikor a kincs az 1884. évi ötvömű-kiállitás idején Budapesten volt.

A rovás jegyek elolvasása nagy nehézséggel jár. Gátolja a megfejtést a *magánhangzóknak nagy hiánya,* s neheziti az olvasást, hogy a magyar ősrégi szavak *kiejtéséről* alig van tudomásunk.

Csupán a *halotti beszéd* cim alatt ismert legrégibb nyelvemlékünk nyujthat a szó-kiejtésre nézve némi utbaigazitést, azomban teljesen hü ez sem lehet, mert az akkori magyar szavak fonetikus kiirását ez a legrégibb följegyzés valószinüleg *nehézkesen tudta visszaadni* a kereszténység által behozott *uj* (latin) *betükkel.*

Mindazonáltal megállapitható, hogy a halotti beszédben fentartott kiejtést a *Göcseji nép*

dialektusa leginkább megközeliti, sőt azzal majdnem teljesen azonos; tehát az ősi szavak olvasásánál ezt a kiejtést kell követnünk.

Neheziti még a rúnák megfejtését az is, hogy az arany edényeken *háromféle rovás* látszik. Az egyik *görög* felirás, mely egy nagy csésze belső részére van *beverve.* A többi arany edényeken levők mind *runa jegyek,* melyek részint *verve,* részint *karcolva* vannak, de némileg eltérő jegyekkel.

Ez a körülmény arra a föltevésre vezet bennünket, hogy a betüjegyeket *külömböző időben* rótták be, s az időbeli külömbség miatt nem egyformák teljesen a jegyek.

A runák csupán két (csattal ellátott) arany csészén külömböznek lényegesen a többitől. Ennek a két csészének belső közepébe kereszt van beverve. Ez a kereszt jelezheti ugyan, hogy az ötvös keresztény volt, — valószinübb azomban, hogy a + alak csupán czifrázat, melyet amint látni fogjuk, használtak az egyes szavak elválasztó jele gyanánt is.

A runák olvasását számtalan tudósnak kisérlete után, végre *Fischer Károly* (ez a fáradhatlan és nálunk semmikép se méltányolt tudós,) terelte helyes irányba, ki rámutatott az irásjegyek *szittya* (hun-magyar) mivoltára.

Mert a runák (még pedig ugy a *vert,* mint a *karcolt* runák) *ugyanazonosak a hun-magyar betüjegyekkel,* melyek a régi magyar tudósok (*Telegdi, Harsányi, Bél* stb.) munkáiban fennmaradtak a késő utódok számára, s a minő

runa-jegyekkel *maig is létezik nálunk felirás az Enlakai templomban.*

Vagyis *a runa jegyek igazolják, hogy ezek az arany edények magyarok* tulajdona volt. Sőt minden körülmény odamutat, hogy *e kincs az ősmagyarok áldomás edényei közül való.*

A szittya irás olvasása.

A szittya rovás-jegyeket — amint Telegdi erre nézve utbaigazitást adott, — őseink nem ugy olvasták mint ahogyan most olvassuk a betüket: be, ce, de, — hanem a magánhangzót mondták elsőnek, s igy ejtették ki: eb, ec, ed stb.

Igy aztán az egyes runa-jegy már magában foglalta az e betüt, anélkül, hogy ezt a magánhangzót külön fölrótták volna.

A runa-jegyek olvasása éppen ellenkezőleg (visszájáról) történik, mint ahogyan mostani (latin betüs) irásunkat olvassuk; t. i. *jobbról balfelé kell olvasnunk* a jegyeket.

A runa-jegyek megfejtése.

Megkiséreljük (amennyiben a tárgyunkhoz tartozik) a runa-jegyek olvasásának nehéz feladatát megoldani.

A kereszttel ellátott két edény belső részében levő jegyeknek olvasása eddig nem sikerült, (valószinüleg a runa-jegyek összeirása, vagy az egybevonás következtében történt röviditések miatt,) a többi edényen levő runák azomban teljesen olvashatók.

Előttünk különös fontossággal birnak azok a runák, melyek több edényen előfordulnak

mert az *ismétlődő szavaknak* valami történeti jelentőségü fogalmat kell őrizniök. (Például a tulajdonos *nevét,* az edény birtokosának *méltóságát,* vagy pedig azt, hogy *szer* tartása alkalmával az edényt *minő czélra* használták.) Ezért főkép az ismétlődő runáknak megfejtésére szoritkozunk.

Az arany edények közül nem kevesebb mint *öt darab* van ellátva ugyanazonos jegyekkel, tehát kétségtelenül *egy méltóságnak rendelkezésére szolgáltak.*

Ezek:

1. Egy *kehely.* Minden czifrázat nélkül.

2. Szintén egy *kehely,* de némileg diszesebb mint az előbbi. Abban is különbözik,

Arany kehely.
A szentmiklósi kincsből.

hogy az öt edényen ismétlődő egyforma runákon kivül még vannak e kelyhen gyöngébben *bekarczolva* egyéb runa-jegyek is. (Az ötször előforduló runák erősen *beverve* vannak az edényekbe.)

3. Egy *arany kürt.* Már töredezett állapotban van.

Láthatólag ivó-edény gyanánt szolgált, mert vékonyabb része *csöcs*-ben végződik.

4. és 5. Két darab arany *csésze,* melyeknek külső lapjára van beverve a fölsorolt edényekkel ugyanazonos irás, mig belső részükön kereszt alaku diszités körül a külső runáktól eltérő jegyek vannak beverve.

Ezen az *öt* edényen a következő *egyező runák* vannak.

k. é. es. l. — sz. c. eny. k. end.

Azomban némi eltérés van ennek az öt edénynek rovása között is.

Ugyanis (mindig jobbról balfelé olvasva) az utolsó runa ilyen

három edényen, kettőn pedig ilyen: N.

Ezenkivül ez a jegy

két edényen fordul elő ilyen formában, de

másik két edényen ugyanazon runa *öt ággal* van beróva, egy edényen pedig igy fordul elő:

vagyis *négy* ága van.

Azomban rögtön tisztában vagyunk azzal, hogy az eltérések dacára ezek a runák kétségtelenül egyező jelentésüek, s igy a betüknek ugyanazonosaknak kell lenniök, tehát csupán tévedésből rovattak be eltérő runajegyek, mert a többi runa-jegy teljesen egyforma.

Az öt edénybe bevert runáknak a következő betük felelnek meg:

end. k. eny. c. sz-l. es.-é.-k.

Olvasása:

End kenyc sz-lesék.

Az első szó End kétségtelenül *tulajdonnév: End*=Önd. Maig is használják az ö betüt, az e helyett, s igy lesz End helyett Önd. (Amiként mondjuk például ehelyett *fent* = fönt.)

A második szó: kenyc, mely nem más mint *kincs.* Néhol maig is kénycsnek mondják a kincset. (Mint a hogyan kégyónak hivják a kigyót.) De a kincs régi neve kinc vagy kényc volt, mit bizonyit a Régi Magyar Nyelvemlékekben a *bűvös nyilra* fentartott *ráolvasás:* »Nyilak én ti nektek parancsolok, hogy ez elrejtett *kincet* én nekem igazán megmutassátok!«

Harmadik szó: *szüleség,* Ez egy elavult régi szó, mely azomban mai napig is használatban van Göcsejben, hol *takarmányt* jelent. Az ős-magyaroknál valószinüleg *étel-ital-tartó* értelme lehetett a szüleség szónak.

Tehát a runák olvasása: End kenyc szülesék = *End kincs szüleség.*

Értelme pedig: Önd kincses ital-étel-tartó készsége, vagy *End kincses italtartója.*

Néhány kutató az edényekre vert runajegyek középső (ötödik) betüjét (| = sz) kisebb alakja következtében nem tartja betüjegynek, hanem csupán a szavak elválasztására szolgáló jelnek.

Nevezetes azomban, hogy ennek az *sz* betünek elhagyása után, szintén az előbbi értelmet kapjuk, mert eleség és szüleség rokon értelmü szavak. Ez esetben a rovás olvasása következő lenne (egyetlen betü változtatása nélkül):

End-kenyc-elesék = vagyis: End kincs eleség = *Önd kincses eleségtartója.*

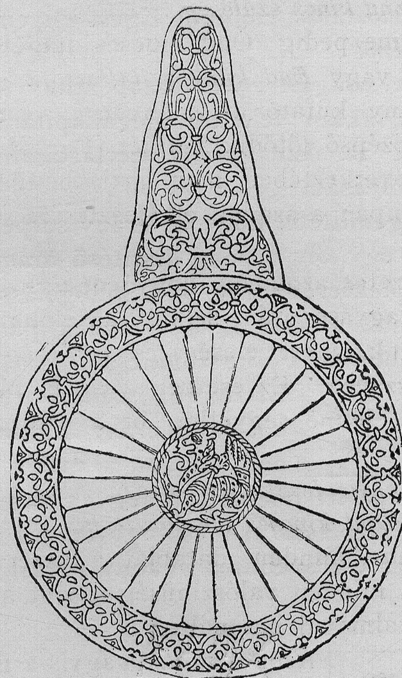
E kincs minden darabját a vezér vagy maradéka, minden valószinüség szerint, az *áldomások* alkalmával használta.

Az arany serpenyők runái.

Azonos runák, vagyis a melyek ismétlődve előfordulnak több edényen még a következők:

em. eny. t. es. eg.

E jegyek két darab, pazar diszitésü *teljesen egyforma, serpenyőnek* nevezett arany edénynek fogantyuján (az alsó felükön) vannak bekarczolva; az egyik serpenyőn levő bekarczolás már némileg elmosódott.

Az arany serpenyő.
A szentmiklósi kincsből.

A runák olvasása, a Telegdi és más tudósok által fentartott szittya-magyar ábéce szerint (viszájárul olvasva) következő:

Egest enyem.

Az *egest* régi magyar szó, melynek értelme: *megest* = *megint, ismét.* Különben az eg = *meg* helyett maig is használatban van egyes vidékeken népünknél.

A második szó *enyem* = enyém.

Eszerint a serpenyők felirása: (egyetlen betü változtatás nélkül.) Egest enyem = *Megint enyém!*

Mire szolgált e két darab arany serpenyő, azt csak akkor lehetne megállapitani, ha ismernénk az ősmagyarok szertartásainak részletes lefolyását.

(Megemlitem, hogy az arany serpenyőkhöz tartozik egy oly gazdag diszítésü *arany csésze,* melyet *kenőcsös-edény* — Salb-gefäss — név alatt emlit a katalogus, melynek párját alig lehetne találni. Fölirata nincs.)

A Nyilas edényeinek fölirása.

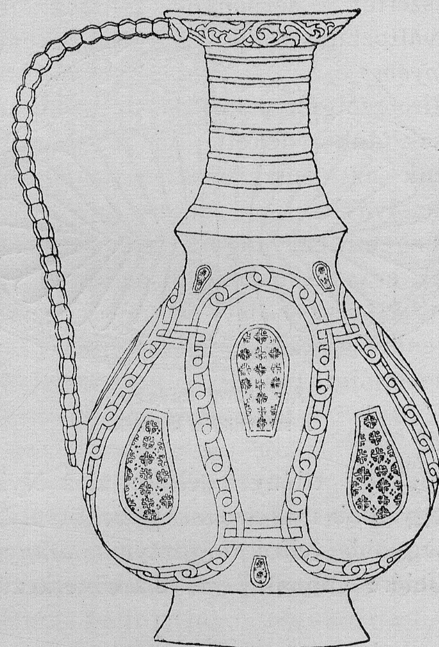
Ezenkivül azonos runa van két darab *arany korsón.* Egyiknek talpára, a másik talp-karimájára az itt bemutatott jegyek vannak róva *gyönge karcolással.* (A csillogó fényes anyagon alig lehet észrevenni a vékony rovást.)

s–ly. é. g.

Látszat szerint italtartónak (boros korsónak) használhatták a két edényt.

Az egyik korsó valamivel nagyobb és jóval sulyosabb mint a másik. Különben pedig

mindkét edény töredezett állapotban van. Sőt a kisebbik likas is imitt-amott, és róla hiányzik az eredeti (aranyból való) *fül,* mely helyett csináltatott a muzeum igazgatósága másikat (stilszerüen) vasból.

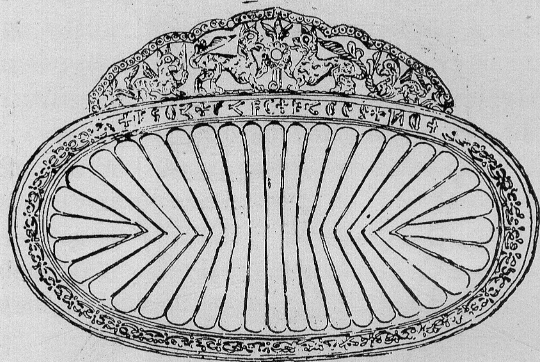

A Nyilas egyik edénye.
A szentmiklósi kincsből.

A runák olvasása: g é ly–s. Magánhangzóvali kiegészitéssel: gély (a) s = gélas vagy nyélas = *Nyilas.*

Vagyis ez a két korsó a Nyilas méltóság használatára szolgált az áldomás-ünnepeken.

E két korsó (és egy kis arany-pohár melyről még szólunk,) az összes kincs *legrégiebb* darabjának látszik. S egyszerü diszitésük mégis hasonlatos a sokkal későbbi időből származó Turulos két edény gazdag cifrázatához.

Az arany csésze.
A szentmiklósi kincsből.

Még egy edényen előfordul a Nyilas szó, csakhogy több más szóval egybekötve. Ugyanis egy nagyobb (cifra fogantyus) *arany csésze* hátsó felére vannak *beverve* a következő runák:

+sz—n—k+j. ü. eny. es. p+n—g. s—p.+s—ly. é. g+

Mint látjuk itt az egyes szavakat *kereszt alaku jelek* választják el egymástól, tehát ennyiben megkönyebbitik az olvasást.

Az első szó négy betüjegyből áll, és tel-

jesen ugyanaz, mint az előbbi két edényen: *G. ély.—s* vagyis = *Nyilas.*

A második szó (Bálint Gábor olvasása szerint): *P—s g—n.* Vagyis — magánhangzók kiegészitésével: *P(o)sg(á)n.* Kétségtelenül *személynév.*

E szó külömben maig is fenáll nyelvünkben nemcsak mint családnév, hanem (egy betü változtatással,) mint melléknév is: *posgás* = piros-posgás (egészséges, tüzről pattant).

Mindazonáltal e szavat nem Posgán-nak, hanem *Porgán*-nak tartom, mert a Porgán név fennmaradt napjainkig *Porgány község* és *Porgány-puszta* neveiben, mely helyek az áldomás kincs *találási helyének közelében fekszenek.* (Nagy-szent-Miklóstól 18 kilométernyire.)

Sőt e községnek és pusztának nevét régebben (*Grizellini Ferencz* által 1780-ban »Geschichte des Temesvarer Banats in Briefen« cim alatt kiadott munka, és a hozzá csatolt térkép szerint) *Porgán*-nak (nem pedig Porgány-nak) irták.

Az arany csészén levő rovás harmadik szava, (szintén Bálint Gábor olvasása szerint): *Pesenyüj* = besenyői.

(A *besenyő* szó is fentmaradott *Ó-Besenyő* község nevében, mely község a kincs találási helyétől mintegy 8 kilometer távolságban van, Nagy-Szent-Miklósnak közvetlen szomszédságában.)

Negyedik szó (Fischer Károly olvasása szerint) *kenesz,* kenész, knész = fejedelem, főnök.

Tehát az arany csésze felirása következő: *Nyilas + Porgán + besenyői + knész +.*

A runa-jegyek berovásának ideje.

Az áldomás kincs közül még ki kell emelnünk egy igénytelen *kis arany poharat,* melyet már előbb megemlitettünk mint a legrégiebb időből való kincsdarabok egyikét.

Minden diszítés hiányzik róla; csupán *a talpára gyöngén bekarcolt következő két runa teszi nevezetessé:*

18

sz. u.

Olvasása: *Usz.*

Ez a följegyzés pedig nagyon fontos, mert az *Usz* egy régi nép-törzs volt, melynek szomszédságában laktak őseink régi hazájukban.

S igy a kis pohár két betüs rovása adatot szolgáltat arra nézve, hogy a Vuin Néca által megtalált áldomás-edényeken az *irásjegyek berovása még abban az időben történt, mikor az Usz, Besenyő és Magyar egymás mellett lakott Nagy-Magyarországban.*

A kincset mikor és kik rejtették el.

Ezek után pedig *kiséreljük meg* az önkénytelenül előálló nehány kérdésnek magyarázatát adni.

Például, hogy a magyar nemzet áldomás kincse *kinek őrizetére* volt bizva?

Valószinüleg a Nyilas méltóság őrizete alatt állott.

Erre nézve bizonyitékul szolgál az a körülmény, hogy a székely népnek áldomáspoharát szintén a legfőbb méltóságnak a *Rabonbán*-nak kellett őriznie, s az, hogy okvetlenül a legfő méltóság jogához tartozott rendelkezni az áldomás edényekkel.

Azomban hozzávetőleg még azt is megállapithatjuk, hogy az ős-magyarok *a kincset mikor helyezték a föld alá.*

A történet ugyanis föntartotta, hogy a magyarok a keresztény hitre térités után *háromszáz esztendőig* többször igyekeztek ősi vallásukra visszatérni.

A krónikák szerint: »a nemkeresztény magyarok a hit igáját nehezen türhetvén, *pogánymódra sokszor elkezdtek három oldalon üstököt ereszteni, lóhust enni, istentelen verseket hirdetni, és ily módon a legszörnyübb gonoszságot müvelni.*«

Mikor aztán sok vérontás árán az uj hit bajnokai teljesen letiporták az ősi vallás követőit: ekkor (miután valószinüleg a kiirtott ősi vallásnak *utolsó torát* megtartották,) rejtették föld alá a drága edényeket az *utolsó napimádók.*

Ez pedig az uj hit terjesztésének kezdete után háromszáz év mulva, tehát körülbelül a 13. század vége felé történhetett; vagyis a kincs mintegy ötszáz esztendőig lehetett elásva.

És *kik rejtették* el?

Hozzávetőleg még erre is megfelelhetünk. Minden valószinüség szerint *a besenyők.*

Erre mutat, hogy a történelem szerint *a besenyők maradtak legnyakasabb napimádók*, kiket legkésőbben tudtak az uj vallásra tériteni. Ebből következtetni lehet, hogy az áldomás tartáshoz szükséges edények a pogánysághoz szító besenyők kezei között maradtak.

Ezt megerősiti, hogy *az elrejtés Besenyő község határában történt.* (Szent-Miklós kétségtelenül ujabb keletkezésü község.)

(Nem lehetetlen külömben, hogy *Torontál* vármegye *nevének* eredete is valami módon egybefügg az áldomás edényekkel.)

Az edények mikor készültek?

Az áldomás kincs *készitési idejére* nézve egyelőre csupán azt lehet megállapitani, hogy az edényeket nem egy időben készitették.

Például: a Turulos két darab edénynél rögtön észre lehet venni, hogy épebb állapotban vannak s hogy diszitésük fejlettebb és gazdagabb. Vagyis ezek a Turulos edények későbbi időkből valók, mint a többiek.

Sőt ezt igazolják a Turulos *képek* is. Hisz ezeknek az Emese álma *utáni időben* (legnagyobb valószinüség szerint már Árpád nagyfejedelem alatt a mai hazában) tehát a IX. vagy X. században kellett készülniök. S valószinüleg ez lesz az oka, hogy Turulos edényeken nincsen rovás; t. i. *később készültek, mint a berovás eszközöltetett.*

A többi edény készitési idejére nézve minden körülmény megerősiti tudós *Hampel* Józsefnek véleményét, ki az edények készitési

idejét *néhány évszázzal előbbre teszi, mint a honfoglalás történt.*

Tehát az edények valamelyik őshazában készültek.

Sőt a Nyilas rovással bekarczolt két darab legrégiebb arany edény talán még a krónikások által emlegetett *Scythiánál* is régebbi honban, talán a *Meotis tó melletti hazában,* vagy éppen a mesés *Evilát földjén* készült!

A Nagyfejedelem edényei.

Végül még megállapitani lehet, hogy a szentmiklósi kincs legszebb két darabját, (a Turul képpel diszitett két edényt) a *Nagy fejedelem szolgálatára tartották,* mert Árpád nemzetségének cimere (Turul) van rajtuk, és mint tudjuk a Nagyfejedelmet az ő nemzetségéből választották.

Keressük elődeink nyomát!

És most nézzünk másfelé!

Ne féljünk messzire, — sőt végtelen messzeségbe, — tekinteni, bárha eddig közelfekvő dolgokat vizsgálgattunk csupán.

Kezdetben talán fájni fognak szük látóhatárhoz szoktatott szemeink a megerőltetés miatt, de legyen példánk *Michel Angelo,* ki oly sokáig nézett fölfelé, hogy utóbb nehezére esett a földre letekinteni.

Miért nem merjük a magyarok történetét messzibbre vinni *Lebediánál* és *Etelköznél?*

Hát azelőtt nem élt volna a földön magyar nép?

Talán csak ugy mától holnapra teremnek a népek a semmiből?

Valahára megemberelhetnénk magunkat! Krónikásaink olyanféle *naiv* följegyzései miatt, hogy »a magyarok *Menrót* (Nimród) családjából veszik eredetüket,« talán mégsem kellene hazai krónikásainkat megbizhatlanoknak minősiteni?

Talán lehetne már annyi lelki erőnk, hogy komolyan megkiséreljük, vajjon a jelenlegi tudomány óriási fejlettsége mellett nem *tudnánk-e ráakadni nemzetünk régi nyomaira?*

E lehetetlennek látszó föladat előkészitője akar lenni az iró, ki *csupán a már meglevő anyag felhasználásával* igyekszik fényt vetni az ősmagyarok történetének homályába.

E gyönge fénysugárnál talán meg fogjuk találni a magyar történet elszakadott láncának Ázsiában maradt másik részét; sőt nem lehetetlen, hogy azt is meglátjuk, vajjon elődeinknek a *Krisztus előtti korból van-e valami nyoma, s ha van, merre keressük?*

Ha ez sikerül, akkor megoldva lesz a magyar történet *legnehezebb rejtélye.*

Munkára hát!

Ásatások Babiloniában.

A magyar áldomás edényekre rovott szittya runa-jegyek elvisznek bennünket a mesés ősidőkbe, egy csodálatos vidékre, a *Magusok hazájába,* a Tigris és Eufrát közé, a bibliai *Paradicsom kertbe.*

Ugyanis a régen letünt *Babilonia helyén,* a hatalmas Asszir-birodalom romjai között, több mint hatvan év óta *ásatást eszközölnek* tudományszomjas férfiak, s a *Föld-anyánk* méhébe temetett régiségeket (épületeket, szobrokat és

domborműveket, valamint agyagba és *kőbe vésett irásokat,*) megszámlálhatlan mennyiségben hoznak napvilágra.

Valóságos *csodát* miveltek a fáradhatlan tudósok: *föltámasztották sirjából* a teljesen kiveszett *Asszir nemzetnek nyelvét* és történetét.

Babilon, Birsz-Nimrud (Nimród tornya,) *Ninive, Mugeir* és még számtalan régi városnak évezredek előtt elpusztult helyein kiásott felirások a késői kor gyermekének tökéletes utbaigazitást nyujtanak a Krisztus előtti időből való ősnépekről, kiknek eddig nevét sem ismertük. Sőt a régiségek egyes följegyzései visszavisznek a *bibliai időszak kezdetének korába!*

Babiloni lelet szittya rovás irással.

És ezek között a kőbe rovott felirások között álmélkodva *megtaláljuk a szittya-magyar irásjegyeket!*

Csodák történnek szemeink láttára!

Ilyen szittya-rovásos tárgyat, melyet a régi Asszíria helyén *Layard Austen Henry* angol tudós ásott ki, teljesen hű rajzban itt bemutatjuk

Pecsét-henger.
Runa irással.

E tárgy egy *pecsét-henger* lenyomata.

Azért nevezik pecsét-hengernek, mert a régi népek olyanformán használták, mint mi a pecsét-nyomót.

T. i. a negativ irással bevésett hengert (melyet achát, jaspis vagy onix kőből készitettek) belenyomták (vagy helyesen mondva végig hengergették) az okirat gyanánt szolgáló puha agyagba, s igy nyerték az ábrán látható pozitiv képet. Ilyen lenyomat az okiratokon (agyagtáblákon) tulajdonképen a királyok által eszközölt *keltezést* képezett. (A király *uralkodási éveit számitották* s igy nyerték az időszámitás sorrendjét megállapitó adatokat.)

A Babiloniában kiásott egyik emléknek fölirása igazolja, hogy a pecsét-henger fontos tárgy volt abban az időben. *Szennaherib* király ugyanis kőbe rovatta, hogy a legyőzött királynak pecséthengerét mint *diadal-jelvényt* hozta magával kincstárába.

A pecséthenger alakjai. Mint a közölt ábrán látjuk, a pecséthengeren alakok is vannak a rovás mellett. Még pedig egy *hatalmas ember,* aki jobb kezével egy emberfejü, négylábu, szárnyakkal biró szörnyeteggel, és bal kezével egy griff-madárral *fegyver nélkül viaskodik.*

Körülbelül bizonyos, hogy e pecsét felirása a régi szokás szerint a tulajdonosnak (és talán atyjának) nevét foglalja magában. A rovás melletti kép pedig elődjének valamely kiváló tettét vagy a tulajdonosnak családi jelvényét ábrázolja

És most nézzük figyelmesen a képet!

Az alakok mellé rovott runajegyek *tökéletes szittya magyar betük*, melyeket minden nehézség nélkül olvashatunk.

A betük jelentése:

ety—ed—er.
d—a—s—g—a—j
a—at
es—d—a—d—a—t—s

Olvasása:

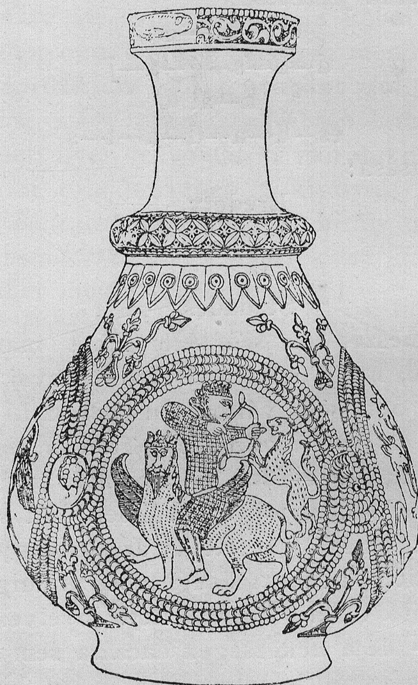
Eredety
Jagsad
Ata
Stadades.

Természetesen szó sem lehet manapság már arról, hogy szittya rovások szavai az évezredek óta sok változáson keresztül ment *jelenlegi magyar nyelven megérthetők legyenek,* és pedig annál kevésbé, mert *Szineár* (Babilonia) ősi szittya lakósaitól a későbben jött *sémi* és egyébfajta népek átvették az irásjegyeket s igy a szittya-runás szövegekről mindig megállapitandó előbb, hogy szittya nyelven szólnak-e; — de a nehézségek daczára sem szabad ama reményről lemondanunk, hogy bizonyos csekély mértékben egyes szavak megértése is sikerülni fog. (Sőt mintha ezt a pecsétfölirást értenénk is.)

Némi vizsgálódás után még mást is észreveszünk.

A pecsétén levő *emberfejü szárnyas állat* t. i. nekünk már régi ismerősünk. Megvan a *tu-*

rulos aranyedényeken. Csak annyi a különbség, hogy az arany edények képein az emberfejü szörnyeteg *már legyőzve van* és őt paripának használja a vadászó *Nimród.*

Emberfejü szörny.
Az egyik turulos edényen.

Szinte bizonyos, hogy ezeken az ugyanazonos képeken a *robusztus ős-apa emlékezete* van megörökitve.

S ugyanezen emberfejü, sas szárnyu, négy-

lábu lénynek szobrát fölásta Layard Henry *Nimrudban.* Az óriási (12 láb magas és ugyanoly széles) szobor szépsége lázba ejtette a tudós világot. Később pedig eme titokzatos lénynek

Emberfejü szörny.
A másik turulos edényen.

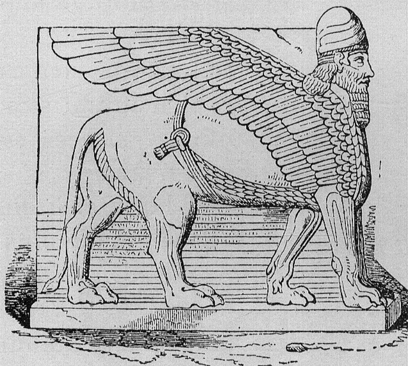
szobrait nagy számban találták föl *az asszir királyok* utolérhetlen művészettel épitett *palotája előtt,* mely csodálatos palotát nagy költ-

séggel és roppant fáradsággal a tudósok egészen kiásták a föld gyomrából.

Vajjon kikutathatjuk-e valaha, hogy eme fantasztikus emberi állat képe vonatkozásban áll-e őseinkkel?

Azomban térjünk vissza a pecséthengerhez.

A pecsét *runáinak* az arany edények rovásával való *ugyanazonossága,* valamint a pecséten levő *alakoknak ismétlődése* a turulos edényeken: minden kétséget kizáró módon igazolja, hogy *őseink nyomában vagyunk!*

A Babiloniában kiásott emberfejü szörny.

A szittya emlékek egybegyüjtése és közzététele.

Elodázhatlan kötelességünk, hogy a babiloni ásatás folytán napfényre hozott sok ezeréves régiség közül mindazokat a feliratokat és képeket, melyek az ősi szittya néppel összefüggésben állanak, legalább fényképi tökéletes másolatokban megszerezzük a

londoni, párisi, stambuli, berlini és egyéb muzeumokból.

Az emlékeket közzé kell tennünk, mint ahogyan az angolok (valamint a francziák, németek és oroszok) könyvekben kiadták a babiloni régiségek hasonmásait. (*London:* The cuneiform inscriptions of Western. *Berlin:* Persepolis stb.)

Mert az egész magyar haza minden művelt fiának részt kell venni a kiásott emlékek rovásainak olvasásában és az ábrák megmagyarázásában!

Ha ez megtörtént, akkor tudósaink majd irhatnak ősmagyarokról is!

Ha a közzétett emlékekről nem is bizonyulna be, hogy szittya elődeinktől származtak, az összegyüjtött adatoknak *még ez esetben is megmaradna tudományos értéke.*

Arról nem is szólok, hogy ásatásokat eszközöltessünk a régi haza földjén, s onnan *néhány darab emléket szerezzünk magunknak!* Ez sokba kerülne!

Pedig e célra is kellene teremtenünk költséget. Hisz a különféle nemzetek egymással vetélkedve kutatnak Babilonban, s legujabban az *amerikai* régészek vették tervbe *Birsz Nimrud* (Babiloni torony) kiásatását. Ott annyi régiséget fognak találni, hogy akármilyen nagy muzeumot megtölthetnek vele, s a régiségek értékében okvetlenül megtérül az ásatási költség.

— A képek és feliratok megszerzésére és közzétevésére talán magyar Maecenas is akad?

A művelt nemzetek fiai a tudományért szivesen hoznak vagyoni áldozatot. Hisz *Stratford Canning* egymaga viselte az egyik asszir ásatás költségeit; — *Smith György* pedig egyik lapnak (Daily Telegraphnak) költségén kutatott; *Rawlinson* ezredesnek és *Loftusnak* ásatásaira egyes angol társaságok gyüjtötték össze a szükséges pénzt.

Pedig ezeket az adakozókat nem sarkalta egyéb, mint az, hogy az emberiség történetének megismerésével a tudományt előbbre vigyék.

Vajjon mit csinálna egy másik nemzet, például az angol vagy francia, ha *saját nemzete ősi nyomainak kutatásáról lenne szó,* miként ez az eset fennforog nálunk magyaroknál?

Olyan viharos lelkesedést bizonyára nem látott a világ, minővel a francia vagy a britt birodalom lakói fölajánlanák a nyomozásra vagyonukat!

Hiszem, hogy a rendkivüli fontosságra való tekintet miatt nálunk is akad egyén, ki viseli a gyüjtés költségeit.

Ha pedig szégyenünkre senki sem jelentkeznék, *akkor a magyar kormánynak lesz elengedhetlen kötelessége a költséget födözni,* és a szükséges intézkedést azonnal megtenni. (Ezenfelül még a ministernek kötelessége lesz a *szittya magyar irás tanitására széket állitani* egyetemeinken.)

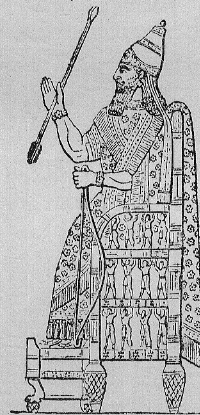
Ugyanigy födözte *közpénzből* a babiloni ásatás egyik vezetőjének költségeit a francia, másikét az angol minister.

Az Atilla kincs visszaszerzése.

Mi magyarok azomban még többet is tehetnénk.

Ugyan miféle baj származnék abból, ha például *az Atilla kincset visszakérnénk* a magyar nemzeti muzeum részére?

Amiként a *török szultán* oda adta *Mátyás király könyvtárának kincseit,* s a *muszka cár* a *Rákócy-kardot :* még utóbb az ősmagyarok kincsét, nemzetünk ősrégi származásának megbecsülhetlen drága emlékeit, szintén *visszaadni találja az osztrák császár — a magyar királynak!*

Szennacherib király.

Birói és hatalmi jelvények hasonlósága.

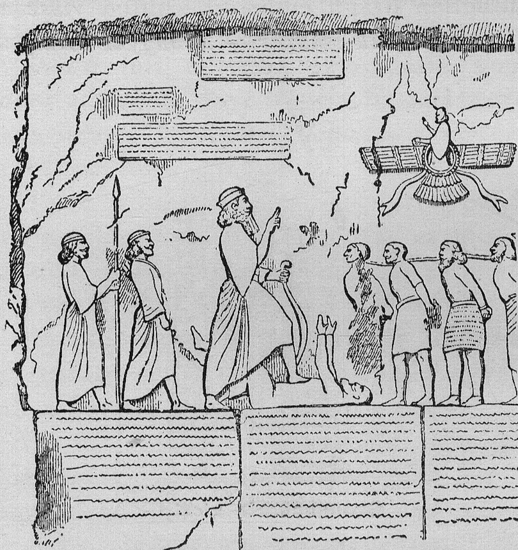
Most pedig egy kicsit nézzünk körül az eddig fölásott babiloni régiség között. Lehet, hogy már is akadunk bennünket érdeklő dolgokra.

Bő ismertetésre nincsen terünk, s igy *csupán érintjük a feltünő dolgokat.* Különösen

azokra fogunk rámutatni, melyek a Nyilas és Karikás méltóságokkal egybefüggni látszanak.

Az asszir néven nevezett népek királyai ugyancsak a Napisten fegyverét viselték fejedelmi hatalmuk *jelvénye* gyanánt: a *nyilat.*

Például a tulsó lapon bemutatott dombormű, melyet szintén Babilonban ástak ki, *Szennacherib* királyt ábrázolja. Pompás trónuson ül, s *jobb kezében nyilvesszőt tart, a másikban pedig ijjat.*

Darius itélkezik

Hogy pedig a nyilszerszám csakugyan a méltóságnak és *hatalomnak jelvénye* itt is mint az ősmagyaroknál, igazolja ez a másik kép, melyet a *Behisztán* hegyen levő féldomborműről az angol *Rawlinson Henrik* másolt le és

mutatott be, s amely *Dáriust* ábrázolja mikor a legyőzöttek fölött *itélkezik.*

A legyőzöttek összehurkolva állanak Dárius előtt, ki az egyik fogoly testére rátaposva *itéletet* mond, s a legfőbb itélethozatal jogának *jelvénye gyanánt ijjat* (nyil nélkül) *tart kezében.*

Önkénytelenül eszünkbe jut, hogy ős-biráink egyikét (a Karikást) ugyanezzel a jelvénynyel rajzolták a képes krónikákban.

Kutassunk csak még egy kicsit. Akadunk mi több föltünő hasonlóságra is!

Például a Layard Henry által *Nimrudban* kiásott számos domborművek egyikét ábrázolja az itt bemutatott kép, mely *szinte beszél hozzánk!*

Békekötés.

A király *nyilvesszőt tart* fölemelt jobb kezében, miközben felsorolván a békekötés föltételeit: *békét köt* harci ellenfelével.

Vagyis a király a *forma megtartása* (nyilvesszőnek jelvényül viselése) *mellett nyilatkozik.*

Vajjon nem itt rejlik-e az ősmagyar *Nyilas* méltóságnak eredete?

Még pedig a legnagyobb valószinüség szerint a hatalmi jelvényeket és szokásokat nem a szittyák vették át a szomszéd népektől, hanem a *szittyáktól kölcsönözték a nyomukba jövő nemzetek!*

Szittya istenek hóditása.

Az asszirologia ma már bebizonyitottnak tekinti azt a körülményt, hogy nemcsak az irástudományt vették át az asszirok és egyéb szomszéd népek a titokteljes szittya néptől, hanem *átvették törvényeiket, sőt a legnagyobb valószinüség szerint isteneiket is!*

Babilonban kiásott egyik kövön az van feljegyezve: »Én Cirus... a nagy király.... *Akád isteneinek kedvük szerint lakást adtam...«*

Másik följegyzés szerint: »Akád istenei *bevonultak Babilonba*...«

Sőt *az Egyptomban talált följegyzés* szerint *a Nap-isten imádását Egyptomba is megkisérelte bevinni* IV. Amenophisz egyptomi király, ki *babiloni* anyától származott, s igy anyja vallását akarta terjeszteni. Az egyptomi papság hatalma azomban meggátolta a király merész ujitását.

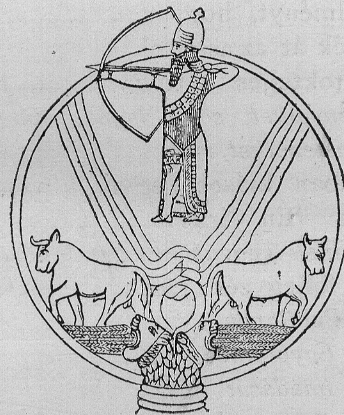
Tehát a *szittya nemzet volt a vallás és a műveltség első terjesztője.*

Érdekes, hogyan föl-fölütik magukat a babiloni régiségeken olyan dolgok, melyek *szittya őseinkre emlékeztetnek*, s bizonyitják, hogy a *babiloni népeknek sok századig* (vagy talán évezredekig) *a szittyákkal együtt* vagy

mellettök *kellett lakniok*, mert szokásaik feltünően azonosak.

Igy: az asszirok főistene *Aszur*. Minthogy pedig az asszir nép *csillag-imádó* volt, tehát főistene nem lehetett más, mint a legfő csillag: a *Nap*.

És Asszur képe-mása a Babilonban kiásott domborműveken (egy asszir zászlón) ily alakban fordul elő:

A Napisten.

Kettős karika fölső részében áll Aszur, a *Nap-Isten*. Fölhuzott íjjat tart kezében s készen áll minden pillanatban kilőni a nyilat a gonoszok és lázadók büntetésére. Amint a Babilonban kiásott egyik fölirás mondja: »...a Napisten *itél* égen és földön...«

S itt kell keresnünk eredetét a büntető *Isten nyilának*, melynek fogalma annyi ezer év óta most is megvan a magyar nép nyelvében!

Árpád név az ékiratokban.

Ezenkivül föltünő például, hogy az asszir ékirások megfejtett szövegében az *Árpád* név többször előfordul.

Már pedig *ilyen név egyetlen más népnél sincs, csupán a magyarnál!*

A régi könyvek közt egyedül a *szentirás emliti az Árpád nevet,* hova bizonyosan azért került bele, mert a Krisztus előtti időkben a zsidók valahol a szittya nép szomszédságában laktak.

Vannak azomban már *megmagyarázva* is fontos kérdések.

Szittya nép találta fel az irásjegyeket.

Igy az asszir fölirások megfejtői rájöttek, hogy az irás tudományát az asszir nép ugy *kölcsönözte* a Babilonbeli néptől; a babiloni pedig szintén másik néptől tanulta meg, s *ez a nép* melytől átvették az irást: *turáni* volt.

E turáni népet *Akád* és *Szumir* néven nevezik.

S hogy a Babiloniában volt turáni nép *szittya*, azt már tudjuk *Herodotosz* följegyzéseiből, — s ezt *Hommel Ferenc* asszirologus és *Norris* londoni tanár meg is állapitották.

Lenormant az akádi nyelvet szintén a turáni nyelvhez sorozta, más tudósok *(Guyard* párisi tudós és *Sayce)* azt a nyilatkozatot tették, hogy a kérdéses Akád-nyelv a *kaukazi* (georgiai) *nyelvhez hasonlit,* azzal rokonságban áll; s erre a föltünő jelenségre *Ferenczy Gyula*

debreczeni tanár is fölhivta a magyar tudósok figyelmét.

Tehát a babiloni ásatások eddigi adatai szerint az *irást szittya nép találta föl,* tőlük vették át keletnek összes ősi népei, és a betüjegyeket saját nyelvükre alkalmazták.

Az irásjegyek föltalálásához hasonló fontosságu fölfedezés nincs az emberiség történetében.

Az irás kivezeti az embert a történet előtti sötétségből, s hóditó utjára inditja a műveltséget.

A runa szó értelme.

Hogy az irás föltalálói csakugyan szittya elődeink voltak, erre nézve érdekes bizonyitékunk, hogy magának a *runa szónak jelentése maig is megvan nyelvünkben.*

Amint saját magam is hallottam. Ugyanis negyven év előtt láttam egy öreg kanászt, aki *szegődményének* behajtása közben hosszu botról — melybe be volt faragva minden gazdának neve és tartozása, — olvasta le járandóságait: »Sudár János gazduram *hat funt* kenyérrel, meg *tizenöt garassal* tartozik!«

— »Talán jobb lenne irásba venni a gazdákat, hátha elhibázza?« mondták az öregnek.

— »Hogyan lehetne hibázni, mikor ide van rúva!« felelte büszkén a pásztor.

Ime, itt van a *Runa* értelme. *Runa* = *ruva.* Jelenti azt az irásjegyet (az ős-irást) ami bevésve, beróva van, *ami megirva van.*

Én az időben sokkal inkább gyerek voltam még, hogysem eszembe jutott volna a rovás irás megtanulása.

Későbben pedig, amikor mindenfelé kutattam rovás irás után, sohase találtam olyan emberre ki az ősirást ismerte volna.

Különösen *Somogy*-vármegyében, meg a *Bakony* környékében biztam, mert ez a vidék volt sokáig a pogány magyarok *bujó-helye,* s népe sokat megtartott régi sajátságaiból napjainkig.

Kaptam is biztató értesitést sok helyről. Itt is ott is emlegettek egy-egy pásztort, ki még rovásirást használt, de mindig nyomát vesztettem.

Legutóbb is tudósitottak, hogy csak az idei szent-György napkor (1902. april 24-én) hagyta el a *niklai* (somogymegyei) urodalmat *egy csősz, ki mint „olyan tudálékos ember“ mindenfélét fába szokott beróni valami különös irással.*

Az ősi irás fönmaradása a magyaroknál.

Könyvem nyomás alatt volt már, mikor nagy meglepetésemre beigazolódott, hogy *ősi irásunkat népünk maig is használja!*

Király Pál tanár, ki egy emberöltő óta gyüjtögeti az ősmagyar irás emlékeit, bemutatta az ámuló világnak *Ormos* községbeli *Tar Mihály és István* volt kubikosokat, kik maig is a magyar ősirás jegyeit rójják.

Az emberi ész előtt valóságos csodának tetszik, hogy a magyar köznép megtartotta ősi irását, és hagyományait, — bár ezer esztendőig törekedtünk mindezeket a népből kiirtani.

A népből való két magyar által használt ősi irásjegyeket pedig megörökitette ***Fadrusz János*** szobrász néhány kőtáblán, melyeket a Zilahon fölállitott ***Tuhutum emlék*** oldalaiba illesztett.

Ennél a meglepő esetnél az a legnevezetesebb, hogy a népünk által mostanáig használt irás ugyanazonos a Babilonban kiásott pecsét-henger rúnáival!

Kételkedjünk-e még ezután is?

Cirus és Anonimus, a Magyar név, Ur város.

És most be is fejezhetném kicsi munkámat.

Pedig még számtalan apró körülményre föl tudnám hivni a gondolkodók figyelmét.

Mit szóljunk például ahhoz, hogy az asszir fölirások egyike igy szól: »Én vagyok Cirus... egész Akádot megszabadítottam az ellenségtől.«

Hisz *Anonimus szintén följegyzi **krónikájában, hogy szittya elődeink Cirussal is harcoltak!*** (Csakhogy az ilyen vakmerő mondások miatt részben hitelét vesztett Anonimus még hozzáteszi, hogy a szittyák meg is ölték Cirust.)

Még rámutathatnék arra, hogy nemzetünk mostani neve: *Magyari* (= Mugeri) mint a megcsendülne *Mugeir* városának nevében, melynek eredeti neve *Ur város* volt, és a romjai közül kiásott kövekre többszörösen rávésve találunk ilyeneket: »...... *Ur* királya, ki *Ur* templomát épitette...«

Másutt pedig az van fölróva: »Babilonia városainak fejedelmei ***adófizetői Ur városának.***«

Szittya hangzásu asszir istenek.

Ezenkivül feltünő például, hogy az asszirok főistenének neve: *Aszur.* Ez a szó nagyon jó hangzásu a magyar fülnek, amennyiben az Istent maig is ugy nevezzük: *az Ur.*

A fénylő Holdnak istene pedig *Szin* nevet viselt az asszíroknál, mely szóval érthetően egybehangzik a *szin-arany* és *szin-ezüst* kifejezés, mely őseinknél azt jelentette: *ragyogó* arany, *fénylő* ezüst. (Mai értelme: tiszta arany, csupa ezüst.)

Az ó-babiloni egyik Isten-asszonynak pedig *Nana* volt a neve, s a *termő-erőt* képviselte. Ezzel ugyanazonos hangzásu és jelentésü a nyelvünkben maig is használatban levő ős-régi szó: a *Nyanya,* melylyel kedveskedőleg az *anyát* nevezi a magyar gyerek.

A magyarok ősi hazája.

Sőt az sem lehetetlen, hogy *Evilát földje* (a magyar krónikások által emlitett legrégibb haza) *is kiemelkedik a mese országából.* Mert az ásatás folytán napfényre került egyik asszir fölirás szerint létezett egy király *Evil-Merodach* nevü »ki ragyogó büszkesége volt a káldiaiaknak.« (»Kaldiai«-aknak nevezi az ó-szövetségi szentirás Babilon összes népét.) S ahogyan *Lebediának,* az egyik régi hazának nevét viselte az akkori fejedelem: *Lebediasz;* éppen ugy előfordulhat a másik ősi hazának Evilátnak neve is a király nevében.

Valószinünek tartom azomban, hogy az első haza máshonnan nyerte az Evilát nevet.

Mert az Evilat név teljesen megtalálható az ősi *szumir* nyelvben.

Evil vagy *Ivil* szó ugyanis az ősi nyelven azt jelenti: fiatal, ifju. (E szavat a magyar maig is használja ugyanabban az értelemben: *ifi-ur* és *ifi-asszony* kifejezésekben.)

A szumir *At* vagy *Ata* pedig = atya.

Evil + At e szerint = Evilat-tal. Vagyis *Evilát földje* szórul-szóra azt jelenti: a fiatal atya földje = *az első haza.*

Egyelőre azomban ne keressük tovább az ősi haza nyomait, mert igen messzire vezetnének!

Szittyák találták föl az érc használhatóságát.

Hát arról szóljunk-e, hogy a *praehistoria* ujabban fölmerült minden adata azt bizonyitja, mikép az a nép, ki *föltalálta az érc használatát* és azt az emberek között elterjesztette: a legnagyobb valószinüség szerint az *Akád* volt; — s igy e szittya népnek érdeme, hogy az ős-ember kilépett a kőkorszakból s a földi állatoknak legyőzhetlen urává lett!

A legrégibb korból származó érc eszközöket ugyanis Babilonban találták, melynek nép-vegyüléke között a legelső és legnagyobb számu az Akád volt: az eddigi bizonyitékok szerint tehát e népnek kellett legelsőben feldolgozni tudni az ércet. Mert e nép halottainak sirjában érc-eszközök vannak abban a korban, mikor más népek még évezredekig kő-eszközöket használtak.

Magam is sokallom ezeket a föltünő dolgokat. Azért szinte félve mutatok rá *dr. Sanda* berlini orientalistának ama rendkivüli felfödözésére, melylyel megmagyarázza a paradicsombeli ősi emberpár nevének értelmét.

A bibliai első emberek nevei.

Sanda t. i. arra az eredményre jut, hogy az Ádám név jelentése *atyám:* Éva neve pedig azt jelenti *anya.*

Fejtegetése szerint ugyanis az ősi szittya nyelvben *Ad* vagy *At* = atya; *am* pedig birtokos-rag az egyesszám első személyében, tehát Ad + am vagy At + am = Ádám vagy Atam = *Atyám.*

Az Éva szó pedig a tudós magyarázata szerint eredetileg *Ama* vagy *Ana* volt, de e szóban a *sémi népek* az első *a* betüt átváltoztatták *é*-re, az *m* vagy *n* betüt pedig az asszirok *v*-nek ejtették ki s igy változott az Ama vagy Ana (= Anya) Évá-ra.

Mindebből pedig mintha az következnék, hogy a *bibliai első emberek nevei az ősi szittya nyelvből valók!*

Ez az ősi két szót (atyám, anya) maig is használják a magyarok.

Ime! annyi bizonyitékot összehalmoztak körülöttünk a külföld tudósai, hogy még Ádámot is megteszik szittya vérrokonnak, akármennyit szégyenkezünk miatta; s igy a történet-buvár *Horvát Istvánt,* kit kortársai azzal gunyoltak, mikép állitása szerint: »a paradicsombeli emberpár *magyarul beszélt,* sőt még

az Uristen is magyar köntöst viselt,« — maholnap tul-licitálják!

És mi, szittya utódok, még tovább is hallgassunk?

Igazán szerencsés az a berlini tudós, hogy német. Mert ha véletlenül magyar lenne, akkor országrengető kacagással tennénk csuffá idáit!

Hanem a külföldi tudósokat az ujabbi fölfedezések már annyi meglepetésben részesitették, hogy talán még azt sem találnák nevetséges absurdumnak, ha valaki például állitaná, mikép a babilonbeli Ur-istent szittya ruhában ábrázolták!

Magyar nép! »A kő kiabál a falból!« Az emlékek beszélnek! Eljött az idő, hogy *keressük az ismertből az ismeretlent!*

Az eddig ismeretes *legrégibb* népnek, *a szittyának, ki elsőnek hintette szét a műveltség áldásait,* — tudunk-e méltó utódai lenni?
